

Fővárosi Ítéltábla

Az ügy száma: 1.Pf.20.870/2021/6.

A felperes: Felperes, felperes címe.

A felperes képviselője: Dr. Takács Ügyvédi Iroda, ügyvéd címe

Az alperes: I. rendű alperes, I. rendű alperes címe, I. rendű,

II. rendű alperes, II. rendű alperes címe, II. rendű,

III. rendű alperes, III. rendű alperes címe., III. rendű

Az alperes képviselője: Dr. Sztrókayné dr. Fischer Klára Ibolya ügyvéd, ügyvéd címe², aki az I., II. és III. rendű alperest képviseli

A per tárgya: végrendelet érvénytelenségének megállapítása

Az elsőfokú bíróság: Budapest Környéki Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma: 10.P.20.260/2020/27.

í t é l e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét azzal a pontosítással hagyja helyben, hogy a bíróság a keresetet elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alpereseknek egyetemlegesen 345.500 (háromszáznegyvenötezer-ötszáz) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt 1.309.330 (egymillió-háromszázkilencezer-háromszázharminc) forint fellebbezési illeték az állam terhén marad.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

[1] A fellebbezés elbírálása szempontjából releváns tényállás szerint a felperes néhai név⁹ és felesége örökbefogadott gyermeke, végrendelet hiányában törvényes örököse lenne. név⁹ 2017. január 2-án végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt. Halálát követően a mozgásában korlátozott név¹ (a továbbiakban örökhagyó) a tőle távolabb lakó felperes egy ideig támogatta, segített a bevásárlásban, név¹⁰ nevű leánya 2017. január és február hónapjában az örökhagyónál lakott, „hogy ne legyen egyedül”. Miután 2017 márciusában az örökhagyó unokája visszaköltözött a felpereshez az alperesek segítették felváltva az örökhagyót a házimunkában, kertgondozásban, aki egyébként önellátó volt, anyagilag sem szorult gondoskodásra, de a férje halálát nehezen dolgozta fel. Szorongása oldására nagyobb mértékben kezdett alkoholt fogyasztani. A felperessel a kapcsolata megromlott, neurotikus személyisége miatt lelkileg is sérülékenyebb volt, lányának – az elhunyt férjével ellentétben – hűvösebb természete, nyersebb viselkedése, a korábbi szeretetteljes gondoskodás hiánya megviselte. 2017. május 3-án öngyilkossági kísérletként egy hústüvel mellkason szúrta magát, amely miatt sebészeti beavatkozásra nem volt szükség, azonban – korábbi az 1970-es években történt gyógyszeres szuicid kísérletére is figyelemmel – a bírói szemlét követően további kontrollvizsgálat szükségessége merült fel az illetékes pszichiátriai gondozóban.

[2] Az örökhagyó kórházi ápolására a kórház¹ került sor, majd a kórház² Pszichiátriai Osztályára szállították, ahonnan 2017. május 9-én bocsátották el. Kórházi ápolása során az örökhagyó értesítendő személyként a II. és III. rendű alperest jelölte meg, a felperes részére megtiltotta, hogy őt látogassa.

[3] A kórházból a néhait az otthonába a II. és III. rendű alperesek szállították, az ingatlan kulcsait a felperes részükre az ingatlan előtt oly módon adta át, hogy azt az örökhagyó ölébe dobta. Azt tapasztalták, hogy amíg az örökhagyó kórházban volt a felperes az ingatlanról, az ott elhelyezett állatokról nem gondoskodott. A néhai kérésére az alperesek az ingatlan zárját lecserélték, az új zárhoz kulcsot az örökhagyó a felperes részére nem biztosított.

[4] Néhai férje hagyatéki tárgyalásán, 2017. szeptember 11-én az örökhagyó és a felperes egyezséget és osztályos egyezséget kötöttek.

[5] Az örökhagyó – az alperesek perbeli képviselője által szerkesztett és ellenjegyzett – végrendeletet alkotott 2017. szeptember 21-én. Ezzel egyidejűleg teljes bizonyító erejű magánokiratba foglaltan arról nyilatkozott, megtiltja, hogy a felperes az egészségi állapotáról tudomást szerezzen, őt bármely hivatalos ügyben képviselje. Ezen ügyeivel kapcsolatosan az alpereseket hatalmazta fel. A lakásaként szolgáló települési

ingatlanhoz kulcsot a felperes részére nem biztosított annak ellenére, hogy azon ingatlan ½-ed részének a felperes a tulajdonosa. Nyilatkozatát azzal indokolta, hogy a felperes „...házastársam halála óta olyan magatartást tanúsított és tanúsít jelenleg is, hogy érdemtelené vált minden Velem kapcsolatos ismeretekre...”

[6] név1 2017. november 13-án hunyt el. A közjegyző a 49.519.452 forint értékű hagyatékát a 2018. május 3-án jogerőre emelkedett 14021/Ü/153/2018/38. számú ideiglenes hagyatékátadó végzéssel az örökhagyó 2017. szeptember 21-én kelt végrendelete alapján az alpereseknek, mint végrendeleti örökösöknek adta át. E szerint az I. rendű alperes örökölte az örökhagyó települési2 hrsz.3 alatti – 1.966.200. forint értékű – valamint hrsz.4 alatti – 2.530.020 forint értékű – ingatlanát. További vagyonának egymásközt egyenlő arányban az I., II. és III. rendű alperesek a végrendeleti örökösei.

[7] Az örökhagyó végrendelete szerint „...figyelemmel arra, hogy leányom nemcsak, hogy érdemtelen az utánam való öröklésre, de durva hálátlansága is megalapozza azon végakaratomat, hogy nevezettet még köteles rész sem illesse meg hagyatékomból. felperes azért vált érdemtelené az utánam bármilyen módon történő öröklésre, mert akkor, amikor férjem halálát követően nem csak a családi összefogás lett volna nevezettől elvárható, de szisztematikusan a teljes örökség reményében olyannyira lelki terror alatt tartott, hogy már az öngyilkosságba kényszerültem menekülni, hogy véget érjenek az általa okozott szenvedéseim. Akkor amikor emiatt kórházba kerültem az volt a legkevesebb, hogy meg sem látogatott, de amikor éppen az öngyilkossági kísérlet miatt az orvosi protokoll szerint a pszichiátriára kerültem, orvosom tájékoztatása szerint nem csak elmebetegnek nevezett, de kifejtette azon álláspontját, hogy ha rajta múlna életem végéig bezárva ott tartana. Természetesen mivel elmeállapotommal semmi baj nem volt, négy nap után az osztályról elbocsátottak. Hazavitelemet sem gyermekem eszközölte, hanem kívülálló személyt kellett megkérni a hazaszállításra. felperes örökbefogadás útján lett leányom, mely örökbefogadásnak úgy elhunyt férjem, mint én olyannyira örültünk, hogy nevezettet féltve, óvva, részére mindent megadva neveltük fel. Azóta azonban, hogy házastársam elhunyt nemcsak, hogy folyamatosan ellenséges velem szemben, de olyan cselekedeteket kíván ellenem foganatosítani, amely nemcsak jogszabályba ütközik, de a jó erkölcsi követelményekkel is ellentétes.

Már most kijelentem, hogy leányomnak a kitagadásra okot adó magatartását soha nem bocsátom meg.”

[8] A felperes eredeti keresetében elsődlegesen a végrendelet – több okból – érvénytelenségének megállapítását kérte. Másodlagos kérelme arra irányult, amennyiben elsődleges kérelme nem bizonyul megalapozottnak, a bíróság kötelezze az alpereseket fejenként 5.455.542 forint megfizetésére kötelesrész jogcímén. Az eljárás során elsődleges kérelmétől elállt, e körben az elsőfokú bíróság az eljárást a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 242. § alapján megszüntette.

[9] A felperes leszállított keresete szerint kérte, hogy a bíróság az alpereseket a kötelesrész megfizetésére kötelezze, mert a végrendelet kitagadásra vonatkozó része megalapozatlan.

Álláspontja szerint a végrendelet kitagadásra vonatkozó rendelkezése a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 7:78. § (1) bekezdés a) pontja, illetve (2) bekezdése szerinti feltételeknek nem felel meg.

[10] Hivatkozott a néhai 2017. szeptember 21-i nyilatkozatára, amely alapján kizárt volt, hogy a felperes az édesanyjáról gondoskodjon, vele kapcsolatosan bármilyen ismeretre tegyen szert. Ugyanakkor a végrendeleti intézkedés szerint az örökhagyó erre a kapcsolathányra alapította a felperes kitagadásának az okát.

Az a szakértői véleménnyel is megerősített tény, hogy az örökhagyó érzékenyebb, lelkiileg sérülékenyebb, szenvedésre, szomorkodásra és szorongásra hajlamosabb volt, – a felperes habitusa pedig hangosabb – nem adhat okot a felperes kitagadására.

A perben kihallgatott tanúk vallomása közül tanú12 vallomására hivatkozott, amely szerint az örökhagyó nehéz természetű volt, de a lányáról nem beszélt haraggal. Továbbá tanú22 ügyvéd tanúvallomására hivatkozva vitatta a kitagadási ok fennállását.

[11] Az alperesek a kereset elutasítását kérték. Arra hivatkoztak, hogy az örökhagyó a végrendeletben a felperes érdemtelenységét a felperes durva hálátlanságának a megjelölésével indokolta. Az örökhagyó úgy az érdemtelenséget, mint a durva hálátlanságot nemcsak kifejezte végakaratóban, de meg is jelölte azon felperesi magatartásokat, amelyekre alapozta a kitagadást tartalmazó végintézkedését. A Ptk. 7:78. § (1) bekezdésében írt kitagadási okoknak nem szükséges együttesen fennállniuk. Érvényes kitagadáshoz elégséges akár csak egyet is a végrendeletben megjelölni, ezen követelménynek a perbeli végrendelet megfelel. Előadták, hogy a felperes és az örökhagyó rossz viszonyáról mindannyian tudtak, ezt a tényt a per során kihallgatott tanúk vallomása is alátámasztotta. Kiemelték, hogy tanú3nak az örökhagyó azt is elmondta, hogy fél a felperestől, aki még telefonon is kiabál vele. A férje halála után felperes már mindent meg akart szerezni, még a hivatalos eljárást sem akarta ezügyben bevárni. Örökhagyó arra is panaszkodott, hogy a felperestől és az unokájától semmiféle segítséget nem kapott, melyet tanú7 vallomására hivatkozva állítottak.

[12] Utaltak tanú8 tanú vallomására, aki arról beszélt, hogy többször hallotta az örökhagyótól amikor a felperesre panaszkodott, továbbá, hogy örökhagyóval durván beszélt, otthonba akarta dugni és rettegett az örökhagyó a felperestől. Hivatkoztak tanú22 vallomására is, így arra, hogy a felperes összeveszett az örökhagyóval és csúnyán beszélt vele, valamint, hogy nem volt közöttük jó a viszony.

[13] Alperesek álláspontja szerint az örökhagyó és felperes kapcsolatának megromlása hosszabb folyamat volt, az nem állt helyre, sőt romlott, melynek eredménye a felperes végrendeletben rögzített kitagadása lett. A felperes korábban sem gondoskodott az édesanyjáról, nem tartotta vele a kapcsolatot, amikor a kórházban meglátogatta, akkor is alkohollal látta el, majd az örökhagyó úgy döntött, ne látogassa, az orvosok információt ne adjanak az állapotáról a részére.

[14] Az elsőfokú bíróság az örökhagyó néhai név1 2017. szeptember 21. napján kelt végrendelete érvénytelensége körében előterjesztett – fenntartott – keresetet elutasította.

Kötelezte a felperest, hogy az ítélet jogerőre emelkedését követő 15 napon belül egyetemlegesen fizessen meg az alpereseknek 1.673.000 forint perköltséget. Megállapította, hogy a felperes személyes költségmentessége folytán meg nem fizetett 1.500.000 forint eljárási illetéket a Magyar Állam viseli.

[15] Alkalmazandó jogszabályként Ptk. 7:37. §, 7:4. § (2) bekezdésének a) pont, a 7:78. § (1) és (2) bekezdés, a 7:77. §, valamint a 7:82. § (1) bekezdés és a 7:86. § (3) bekezdés rendelkezéseit rögzítette.

[16] Az elsőfokú bíróság abból indult ki, hogy a perben nem volt vitatott, miszerint a felperes törvényes örökösként a kitagadásra vonatkozó örökhagyói rendelkezés érvénytelensége folytán kötelesrészre jogosult, és annak mértéke sem.

[17] A perben beszerzett, a felperes elsődleges keresete tárgyában rendelkezésre álló bizonyítékokat is értékelte. Az orvosszakértői vélemény alapján megállapította, hogy a végrendelet tételekor az örökhagyó rendelkezett az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel.

[18] Az elsőfokú bíróság tanú12 vallomásából kiemelte, hogy a tanú szerint a felperes nehéz természetű volt, de az örökhagyó haraggal nem beszélt róla. Hallott arról, hogy a II. rendű alperes a családi cég végelszámolásával kapcsolatban – a folyamatot segítő – ügyvédtől érdeklődött a kitagadás jogi feltételeiről. tanú22 ügyvéd vallomásából pedig azt, amellyel megerősítette, hogy a II. rendű alperes tőle érdeklődött a kitagadás feltételeiről. A tanúnak rálátása nem volt a családi viszonyokra, ugyanakkor tudomása szerint az örökhagyó a férjére támaszkodott, megviselte annak halála, lányával nem volt túl jó a viszony.

[19] Az elsőfokú bíróság utalt továbbá tanú4 tanúvallomására, aki az örökhagyó szomszédja volt és úgy vallott, hogy neki az örökhagyó ugyan nem panaszkodott a felperesre, de amikor a kórházból hazatért és látta a feldúlt lakást, ennek az állapotnak a kialakulását a felpereshez kötötte. A tanú arról is beszámolt, hogy az örökhagyó a feldúlt lakás látványát követően jelezte felé, gondolkodik azon, vajon vagyont ki örökölje.

[20] Az elsőfokú bíróság tanú3 vallomásából kiemelte, hogy a felperes még meg sem várta apja „kihűlését”, azonnal mindent meg akart szerezni. Azzal is fenyegette az örökhagyót, hogy „diliházba” viteti. Tudomása szerint az örökhagyó fontolgatta a végrendeletet, így elment az önkormányzathoz érdeklődni, ahol mondták neki, hogy forduljon ügyvédhez. A végrendelet indokát a tanú abban látta, hogy az örökhagyóval a felperes nem törődött, durva volt és csúnyán beszélt vele. Ugyanakkor az örökhagyó – különösen férje halála után – várta, hogy a felperes támogatja.

[21] Az elsőfokú bíróság továbbá értékelte tanú8 az I. rendű alperes lányának a tanúvallomását is, aki vallotta, hogy az örökhagyó sokat panaszkodott a felperesre, rettegett tőle, a kapcsolatuk a nevelőapja halála után csak tovább romlott.

[22] tanú7 és tanú6, a III. rendű alperes gyermekei tanúvallomását az elsőfokú bíróság pedig nem tartotta értékelhetőnek, mert a végrendeletéről édesanyjuktól értesültek,

személyes élményük az örökhagyó és a felperes kapcsolatáról nem volt. Az elsőfokú bíróság a felperes leszállított keresete vonatkozásában a végrendeleti tanúk, továbbá tanú5 és tanú13 vallomását is figyelmen kívül hagyta, mert a kitagadással összefüggésben releváns információval nem rendelkeztek.

[23] Az elsőfokú bíróság az igazságügyi szakvéleményben és a tanúk vallomásában foglaltak alapján akként foglalt állást, hogy az örökhagyó a végrendelezésekor bírt az ehhez szükséges belátási képességgel, a felperessel megromlott kapcsolata a beszámítási képességét nem érintette. A perbeli végrendelet 7) pontja részletesen tartalmazza az örökhagyó motivációját arra nézve, hogy miért kívánta örökbefogadott leszármazóját, a felperest kitagadni és ennek indokait nagy részletességgel adta meg. Ezek alapján az elsőfokú bíróság nem látott olyan, a kitagadásra vonatkozó érvénytelenségi okot, amely a kereset megalapozottságát eredményezte volna.

[24] Az elsőfokú bíróság nem találta megalapozottnak a felperes azon hivatkozását sem, miszerint a perbeli végrendelet 7) pontja nem felel meg a Ptk. 7:78. §-a rendelkezéseinek, mert ezen jogszabályhely egyes kitagadási okai vagylagosak, bármelyik teljesülése esetén megállapítható az érvényes kitagadás.

[25] Az elsőfokú bíróság a Pp. 82. és 83. §-a alapján döntött a perköltség viseléséről. Az ügyvédi munkadíjat a hagyaték értékét, mint pertárgyértéket alapul véve a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdése alapján határozta meg.

[26] Az elsőfokú ítélet ellen a felperes fellebbezett.

[27] Elsődlegesen azt kérte, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét változtassa meg és a felperes keresetének teljes egészében adjon helyt. Másodlagosan az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított 1.673.000 forint összegű perköltség mérséklését indítványozta 800.000 forintra. Mindkét esetben kérte, hogy a másodfokú bíróság a felperes érdekében eljáró ügyvéd ügyvédi munkadíjáról is rendelkezzen, melynek során az IM rendelet szabályainak az alkalmazását kérte azzal, hogy a jogi képviselője ÁFA fizetésére nem köteles.

[28] A felperes az elsőfokú ítélet anyagi jogi felülbírálatára tartott igényt a Pp. 369. § (3) bekezdés c) és d) pontja alapján.

[29] Felperes sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a perben kirendelt igazságügyi szakértő részére az általa indítványozott kérdéseket nem tette fel, ezzel a felperest hátrányos helyzetbe hozta. A szakértői véleményre tett észrevételeit figyelmen kívül hagyta, ennek nem adta indokát, továbbá annak sem, hogy a szakvélemény kiegészítése, pontosítása tárgyában előterjesztett indítványának miért nem adott helyt.

[30] Hivatkozott arra, hogy a szakvélemény is megállapította, hogy az örökhagyó depresszióban szenvedett, ami egy olyan mentális betegség, ami a cselekvőképességre is kihat, de ezt az elsőfokú bíróság nem értékelte. Kizárólag azt vizsgálta, hogy a rendelkezésre

álló bizonyítékok az alperesek állítását alátámasztották-e, noha a felperes is terjesztett elő bizonyítékokat, a keresetében foglaltak igazolására.

[31] Hangsúlyozta, hogy a szakvélemény is alátámasztotta, hogy az örökhagyó a külső hatásokat állapota miatt az átlagostól eltérően érzékelte, a felperestől elzárkózott, közeledését nem realizálta. Az nem vitás, hogy az örökhagyó a férje halálát nehezen viselte, a felperestől azonban nem volt elvárható, hogy édesapja meghatározó szerepét az édesanyja életében egyik napról a másikra átvegye. Az, hogy az örökhagyó és közte nem tudott bensőséges kapcsolat kialakulni, ugyancsak nem róható a felperes terhére az erre irányuló kölcsönös törekvés hiányában.

[32] Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítékok értékelése során mindössze idézte a tanúk vallomásának egyes részleteit, de az indokolásban rögzített adatokat nem kötötte össze azzal a döntésével, hogy melyik tanú milyen nyilatkozatára alapítottn hozta meg az ítéletet. Nem adta indokát, hogy a tanúk vallomását kritika nélkül miért fogadta el, noha a tanúk nagy része az eseményeknek nem volt közvetlen tanúja.

[33] Érdemben hivatkozott arra is, hogy a törvény nem adja meg a durva hálátlanság fogalom definícióját, a kitagadási kategória fogalomkörének peremei túlságosan homályosak, abba sokféle élethelyzet beleképzelhető, azok csak az adott eset keretei között határolhatóak be. A perbeli kitagadási ok nem ütötte meg azt az összetársadalmi mércét, amely alapot adhat durva hálátlanság címén az öröklésből történő kitagadásra. A szakértői vélemény szerint az örökhagyó személyes érzékenysége miatt észlelhette úgy a felperes bizonyos magatartásait (nehézkés mozgása, betegségéből, vérmérsékletéből adódó hangosabb beszéd stb), amelyet úgy fogalmazott meg, hogy felperes durva hálátlanság miatt méltatlanná vált az öröklésre.

[34] Felperes állította, hogy a durva hálátlanság minden kétséget kizáróan bizonytalan kategória. Nem vitás az sem, hogy csakis a végintézkedési szabadság további kiszélesítésének célját szolgálhatja, hiszen új, eddig ismeretlen okként jelenik meg a törvény szövegében. A hozzá hasonló kategóriákhoz képest egy sokkal tágabb, de legalábbis jellegükben másabb magatartásokat magába foglaló egészet igyekszik lefedni, de nem feleltethető meg valamely már eddig is létező kitagadási ok tartalmának.

[35] A perköltségre vonatkozó fellebbezési kérelmében arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított perköltség (ügyvédi munkadíj) nincs arányban az ellenérdekű fél jogi képviselője által elvégzett munkával, ezért szükséges annak mérséklése.

[36] Az alperesek a fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperes perköltségben való marasztalását kérték. Álláspontjuk szerint a szakértő azt állapította meg, hogy az örökhagyónál nem merült fel olyan elmebeli állapot, amely a végrendelezésére kihatással lett volna. Sem a tudati, sem az értelmi képessége nem gátolta a végrendelezését. Végrendeletében annak motivációját is kifejtette, megindokolta, hogy miért tagadta ki a felperest az öröklésből.

[37] A fellebbezésben foglaltakra tekintettel előadták, hogy a bíróság a szakértő felé a felperes és az alperesek által feltett kérdéseket összesítette a kirendelő végzésében. A

felperes nem indítványozta a szakértői vélemény kiegészítését, ezért e körben a fellebbezési hivatkozása minden ténybeli alapot nélkülöz. Álláspontjuk szerint a depresszió nem mentális betegség, hanem a kedélybetegség egyik formája, nem a jellem vagy az akaraterő gyengesége, hanem ugyanolyan betegség, mint a cukorbetegség vagy akár az allergia.

[38] Az alperesek utaltak arra az ellentmondásra is, hogy a felperes a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti keresettől elállt, ennek ellenére továbbra is az örökhagyó cselekvőképességével összefüggő hivatkozásokat tesz a fellebbezésében. Hivatkoztak e körben arra is, hogy ilyen kifogása a felperesnek az örökhagyóval szemben az édesapja hagyatéki tárgyalásán – a végrendelet aláírását megelőző 10 nappal – kötött egyezség aláírásakor nem volt.

[39] Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság az ítélet indokolása során a Pp. 263. § (1) bekezdésében foglaltak szerint járt el, ezért az nem jogszabálysértő.

[40] Az elsőfokú bíróság a durva hálátlanság, mint kitagadási ok fennálltát helyesen állapította meg. Mind a végrendelet, mind a nyilatkozat megtétele már azon felperesi magatartás következménye volt, amelyet a felperes édesapjának halála és a végrendelet megtétele közötti időszakban tanúsított az örökhagyóval szemben annak érdekében, hogy minél előbb az apai hagyatékhoz juthasson. A tanúk vallomásának értékelése körében az írásban becsatolt perbeszédben foglaltakra utaltak vissza.

[41] A perköltség összegével kapcsolatos fellebbezési kérelemmel összefüggésben arra hivatkoztak, hogy az nem tekinthető eltúlzottnak figyelemmel arra, hogy az megegyezik a kereseti kérelem összegszerűsége alapján figyelembe vehető és az IM rendeletben meghatározott ügyvédi munkadíj összegével.

[42] A fellebbezés nem alapos.

[43] A fellebbezés alapján, figyelemmel a Pp. 370. § (1) bekezdés szerinti korlátokra a másodfokú bíróság csak azt vizsgálhatta, szükséges-e a megállapított tényekből az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi következtetést levonni, a megállapított tényeket másként minősíteni, avagy felülmérlegelni az elsőfokú bíróságnak az anyagi jogszabályok szerinti mérlegelési jogkörben hozott döntését. [Pp. 369. § (3) bekezdés c) és d) pontja]

[44] Az ítéltábla elsődlegesen azt emeli ki, hogy az elsőfokú bíróság az anyagi jogi szabályok alapján mérlegelési tevékenységet nem végzett. A bizonyítékok értékelése nem tekinthető annak, ezért a Pp. 369. § (3) bekezdés d) pontja szerinti felülmérlegelés nem volt lehetséges.

[45] A felperes fellebbezési indokainak egy része az elsőfokú bíróság eljárásának hiányosságaira vonatkozott. Ebbe a körbe tartozik az a kifogása, hogy az elsőfokú bíróság a szakértő részére nem tett fel a felperes által indítványozott kérdéseket, a szakvélemény pontosítását, kiegészítését nem rendelte el, az ítélet indokolása nem felel meg a törvény előírásainak. Fellebbezésében azonban az ítélet Pp. 369. § (1) bekezdése szerinti felülvizsgálatát nem indítványozta, ezért a másodfokú bíróság csak az ítélet érdemi

vizsgálatára szorítkozhatott. Észlelte ugyanakkor a másodfokú bíróság, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást hiányosan állapította meg, ezért a rendelkezésre álló iratok alapján azt kiegészítette az örökhagyó férjének halála és a végrendelet megalkotása közötti időben történetekre vonatkozóan figyelemmel arra is, hogy az alperesek alapvetően a felperes ezen időszakban tanúsított magatartására hivatkoztak, az elsőfokú bíróság döntése során ezen időszakot vette figyelembe, továbbá a kitagadási ok fennállásának a szempontjából is ezen időszak releváns.

[46] Arra helytállóan hivatkozott a felperes, hogy az elsőfokú ítélet indokolásában a bizonyítékok értékelését az elsőfokú bíróság hiányosan végezte el, a rendelkezésre álló iratok alapján azonban annak nem volt akadálya, hogy a másodfokú bíróság ezt pótolja, de ennek ellenére és a kiegészített tényállás alapján sem látott indokot az elsőfokú bíróságtól eltérő következtetés levonására.

[47] Az ítéltábla a Pp. 369. § (3) bekezdés c) pontja szerinti felülvizsgálata során elsősorban azt hangsúlyozza, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan az alperesek által előterjesztett bizonyítási indítványoknak helyt adott, az általuk indítványozott tanúk vallomására alapította az ítéleti döntését. Valamennyi kitagadási ok esetében irányadó ugyanis, hogy önmagában az a körülmény, hogy az örökhagyó a végrendeletében a kitagadás okát megjelölte, a bíróságot nem mentesíti a bizonyítás lefolytatása alól. A kitagadási ok meglétét pedig az köteles bizonyítani, aki a kitagadásra hivatkozva örökölni, a hagyatékából részesedni kíván. (BH1993. 358.)

[48] Az ítéltáblának a felperes keresetének leszállítására tekintettel pedig kizárólag abban kellett állást foglalnia, hogy a perbeli végrendelet kitagadásra vonatkozó rendelkezése a Ptk. 7:77. §, 7:78. § (1) bekezdés a) pontja vagy 7:78. § (2) bekezdésében foglaltaknak megfelel-e. Ekörben elsősorban nem a kitagadási oknak a végrendeletben történő, a jogszabály szövegével egyező megfogalmazása a döntő, hanem az, hogy a kitagadási okként megjelölt magatartások, a Ptk. 7:78. §-ban deklaráltaknak mennyiben felelnek meg.

[49] A perbeli végrendeletben kitagadási okként az örökhagyó a felperes érdemtelenységét is megjelölte, azonban olyan okot, amely a Ptk. 7:6. § (1) bekezdésében meghatározott bármely magatartásnak megfeleltethető lenne, a végintézkedés nem tartalmaz. A perben lefolytatott bizonyítékok sem utaltak arra, hogy a felperes az örökhagyó életére tört volna, szándékos eljárásával az örökhagyó végakarátának szabad nyilvánítását akadályozta, a végakarát érvényesítését megghiúsította vagy ezek valamelyikét megkísérelte, esetleg a hagyatékban való részesülés céljából az örökhagyó után törvényes öröklésre jogosult vagy az örökhagyó végintézkedésében részesített személy életére tört volna.

[50] Kitagadási okként az örökhagyó arra hivatkozott, hogy a felperes néhai név⁹ halálát követően a teljes örökség reményében olyan lelki terrorban tartotta, ami miatt öngyilkosságot kísérelt meg. Amikor emiatt kórházba került nem látogatta, orvosa tájékoztatása szerint őt elmebetegnek nevezte és olyan kívánságát fejtette ki, hogy élete végéig bezárva tartaná. A kórházból történő elbocsátását követően kívülálló személyt kellett megkérnie arra, hogy szállítsa otthonába, továbbá néhai férje halálát követően a felperes vele folyamatosan ellenséges, „...olyan cselekedeteket kíván ellenem foganatosítani, amely nemcsak jogszabályba ütközik, de a jó erkölcsi követelményekkel is ellentétes”.

[51] Az alperesek arra hivatkoztak, hogy a végrendeletben megfogalmazott felperesi magatartások a Ptk. 7:78. § (2) bekezdése szerinti kitagadási oknak megfeleltethetők. A bíróságnak ezért nem csupán abban kellett állást foglalnia, hogy ezek a magatartások bizonyíthatóan a felperes terhére róhatók-e, hanem abban is, hogy értelmezhetők-e durva hálátlanságnak.

[52] Ez a kitagadási ok kizárólag a nagykorú leszármazó által megvalósítható, ezért azt ebben a családi kapcsolatrendszerben szükséges értelmezni. A perbeli esetben a szülő és gyermeke viszonyában kellett a sérelmezett magatartásokat értékelni, amely az általános egymás mellett élés szabályainál összetettebb, elvárásaiban sokrétűbb. Ez a kapcsolat mind a két fél részéről megkívánja bizonyos kötelezettségek teljesítését, míg azok esetleges elmaradása esetén a kölcsönösség hiányára és ennek okaira is figyelemmel kell lenni.

[53] A lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként a másodfokú bíróság megállapította, hogy nem volt eredményes a bizonyítás abban a körben, hogy a felperes az örökhagyó orvosa előtt, az édesanyját elmebetegnek nevezte volna, vagy olyan közlést tett, hogy az örökhagyót élete végéig bezárva kellene tartani. Ilyen, az örökhagyó orvosától származó információról egyik tanú sem vallott, orvos tanú kihallgatására pedig a perben nem került sor. tanú3 tanú azon bizonytalan vallomására, hogy az örökhagyó azt mondta, hogy a lánya „diliházba” vagy valamilyen otthonba akarja vitetni (7. sorszámú jegyzőkönyv 15. oldal utolsó bekezdés), ezen kitagadási okként megfogalmazott magatartással nem tekinthető egyenértékűnek. Ennek a bizonyítatlanságát az alperesek sem vitatták figyelemmel a 26/A/1. alatt csatolt irat 4. oldalának utolsó bekezdésében foglaltakra.

[54] Az az indok, hogy az öngyilkossági kísérletét követően a kórházi kezelése során a felperes az örökhagyót nem látogatta, ugyancsak nem bizonyított. Éppen az alperesek adták elő, hogy a felperes a látogatása során alkoholt, illetőleg olyan eszközöket vitt az örökhagyónak, amelyek nem voltak megengedettek, másrészt azt is előadták, hogy a kórházi ellátása során maga az örökhagyó kérte, hogy a felperes ne látogassa. Ilyen körülmények között az, hogy a kórházból nem a felperes szállította haza az örökhagyót, durva hálátlanságként ugyancsak nem értékelhető.

[55] A kitagadás körében az örökhagyó a felperes valamely olyan ellene irányuló jövőbeli cselekedetére is utalt, amely „...nemcsak jogszabályba ütközik, de a jó erkölcsi követelményekkel is ellentétes.” Az alperesek a végrendelet kelte és az örökhagyó halála közötti időszakra vonatkozóan olyan felperesi magatartásra nem hivatkoztak, amely ezen megfogalmazásnak megfeleltethető lenne. A végrendelet megalkotását követően – figyelemmel az ugyan ezen a napon kelt nyilatkozatra is – az örökhagyó lényegében minden kapcsolatot megszakított a felperessel.

[56] Az elsőfokú ítélet indokolásában idézettek alapján a kihallgatott tanúk vallomásából az azonban megállapítható volt, hogy az örökhagyó kapcsolata a férjének a halálát követően a felperessel az anya-lánya kapcsolat általánosan elfogadott módjától hűvösebb volt, utóbb – a felperes által sem vitatottan – teljes mértékben megszakadt. Az örökhagyó a férje halálát – testi és lelki állapota miatt – nehezen dolgozta fel, a felperes ehhez

nem nyújtott hathatós segítséget. Az örökhagyó anyagi gondoskodásra nem szorult, a felperes szűkösebb anyagi lehetőségei, ezért nem tekinthetők olyan oknak, ami az egyéb jellegű gondoskodásban akadályozta volna. tanú³ vallomása szerint az örökhagyó a férje halála után azt élte meg, hogy nincs senkije, aki őt a világ dolgaiban támogatná, segítené, nem igazolódott be az a várákozása, hogy a lánya, illetve unokája segíti őt ebben a helyzetben.

[57] A perben – az elsődleges kereseti kérelem, az örökhagyó cselekvőképessége körében bizonyítékként – beszerzett szakvéleményből kitűnően a néhai az átlagosnál több figyelmet, törődést igényelt. Mozgáskorlátozottsága és különösen lelki alkata, személyiségének sérülékenysége miatt a felperes magatartását fenyegetőnek érezte. Bár az öngyilkossági kísérlete és a felperes magatartása közötti oksági kapcsolat nem igazolt, az örökhagyó életére valamilyen rálátással rendelkező érdektelen tanúk vallomása azt támasztja alá, hogy részben a felperes magatartására visszavezethető az örökhagyónak a férje halálát követő az átlagosnál elesettebb pszichés állapota, lelki labilitása. tanú¹² (az örökhagyó és néhai férje családi cégének könyvelője) vallomása szerint az örökhagyó az öngyilkossági kísérletét azzal indokolta, hogy a férje halála után egyedül maradt, magányosnak érezte magát. tanú⁴ Ferenc (az örökhagyó távolabbi szomszédja) az örökhagyó férjének halálát követően úgy találta, hogy a férje halála nagyon fájt az örökhagyónak, depressziós volt. Amikor a kórházból hazahozták, tanúja volt annak, hogy kórházi tartózkodása alatt a felperes nem ügyelt az örökhagyó lakására, az ott talált felfordulást a felperesnek tulajdonította.

[58] Ezek a vallomások azt támasztják alá, hogy kívülálló személyek úgy érzékelték, hogy az örökhagyó tart a felperestől, aki nem nyújtja részére a gyermektől elvárható figyelmet. E körben nem az örökhagyó nagyobb figyelmet igénylő állapotának van jelentősége, hanem annak, hogy erre tekintettel a gyermektől mi várható el. Az örökhagyó ezen állapota nem menti fel a gyermeket az átlagosnál nagyobb gondoskodási kötelezettség alól. A felperes saját előadása szerint is tisztában volt azzal, hogy édesapja halála olyan űrt hagyott az örökhagyóban, ami csak nehezen pótolható. Alapos indokot azonban nem hozott fel arra, miért nem törekedett ennek legalább az enyhítésére. A bevásárlásban történő segítségnyújtás nyilvánvalóan nem éri el azt a mértéket, amely ilyen helyzetben a gyermektől elvárható.

[59] Kétségtelen, hogy a durva hálátlanság fogalma alá tartozó magatartások körében kialakult bírói gyakorlat nincs. A másodfokú bíróság megítélése szerint azonban durva hálátlanságnak nem csak az örökhagyó szükséges ápolásának, gondozásának az elmulasztása tekinthető – de e körben értékelhető minden olyan tett, vagy mulasztás, ami a felmenő és a leszármazó – különösen a szülő és a gyermek – kapcsolatának olyan fokú megromlásában közrejátszik, ami adott esetben ezen kapcsolat teljes ellehetetlenüléséhez vezet.

[60] A szülő és a gyermek kapcsolata nyilvánvalóan kölcsönösségen alapul. A szülő elzárkózó magatartása önmagában nem mentesíti a gyermeket a tőle elvárható gondosság, figyelem tanúsítása alól. A perbeli esetben ez a felperestől valószínűleg az átlagosnál nagyobb erőfeszítést igényelt, azonban anélkül nyugodott bele abba, hogy az örökhagyóról való szükséges gondoskodást helyette mások végzik, hogy erre különösebb indokkal rendelkezett volna. Kísérletet sem tett arra, hogy az örökhagyó által igényelt és szükséges figyelmet biztosítsa a részére. Nem tett lépéseket annak érdekében, hogy az örökhagyó feléje irányuló – esetleges téves – félelmeit oldja, édesapja hiányát valamilyen módon megpróbálja

enyhíteni. Nem teremtett olyan lehetőséget az örökhatóság részére, hogy szükség esetén a segítségét kérhesse, noha számolnia kellett azzal, hogy erre az örökhatóság rászorul.

[61] A végrendeletben az örökhatóság több, a felperesnek felrótt meghatározott és konkrétan megjelölt magatartást jelölt meg kitagadási okként. Önmagában az, hogy ezek mindegyike nem volt bizonyított durva hálátlanságként, a kitagadást nem teszi érvénytelenné. A bizonyított és a végrendeletben megfogalmazottaknak megfeleltethető felperesi magatartások a másodfokú bíróság megítélése szerint is olyannak tekinthetők, amelyek a kitagadást érvényessé és a kitagadási okot valóssá teszik.

[62] Mindezekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét érdemben, a fent kiegészített indokokkal a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

[63] Szükséges volt azonban az ítéleti rendelkezés pontosítása, mivel az elsőfokú bíróság megfogalmazása félrevezető volt. A felperes a végrendelet érvénytelensége jogcímén előterjesztett keresetétől elállt, e körben az eljárást az elsőfokú bíróság megszüntette. A bíróságnak felperes egy kereseti kérelme tárgyában kellett döntenie, ezért pusztán a kereset elutasításáról szóló ítéleti rendelkezés felel meg a Pp. 341. § (1) bekezdésében és 342. § (1) bekezdésében foglalt követelménynek.

[64] A felperes perköltségre vonatkozó fellebbezési kérelme sem megalapozott. Az elsőfokú bíróság az ügyvédi munkadíjból álló perköltséget a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (1) és (2) bekezdés a) és b) pontja alapján állapította meg. A felperes olyan körülményre, ami az IM rendelet (6) bekezdése szerinti mérséklésre okot adna, nem adott elő. A perben szakértői és tanúbizonyításra is sor került, az alperesi képviselő által kifejtett munka és az ügy nehézsége sem indokolja a rendelet szerint megállapított munkadíj leszállítását.

[65] A fellebbezés eredménytelensége folytán a Pp. 364. § utaló szabálya alapján alkalmazandó Pp. 83. § (1) bekezdése szerint köteles a felperes az alperesek részére a másodfokú eljárással összefüggésben felmerült perköltséget megfizetni. Az ügyvédi munkadíj mértékét a másodfokú bíróság az IM rendelet 3. § (2) bekezdésének a) és b) pontja, (5) bekezdése és 4/A. § (1) bekezdése alapján állapította meg.

[66] A per tárgyának értékét az 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § (1) bekezdése alapján a fellebbezéssel érintett kötelesrész pertárgyértéke alapján határozta meg.

[67] A le nem rótt fellebbezési illeték viseléséről az Itv. 46. § (1) bekezdése, valamint a felperes költségmentességére is tekintettel a Pp. 101. § (1) bekezdése, a Pp. 102. § (6) bekezdése és a 30/2017. (XII. 27.) IM rendelet 3. § (2) bekezdése alapján döntött.

Budapest, 2022. február 17.

dr. Ribai Csilla s.k.

dr. Kovaliczky Ágota s.k.

dr. Kovács Helga s.k.

a tanács elnöke

előadó bíró

bíró